Marija fil-Mużika (5)

minn Ivan Attard,
l-Organista tas-Santwarju Nazzjonali
tal-Madonna Ta' Pinu

"Wieqfa kienet imbikkija l-Omm ħdejn Binha fit-tbatija, fuq salib imdendel!"

Huwa verament f'waqtu li peress li din il-pubblikazzjoni qed tasal f'idejkom fiż-żmien liturġiku tar-Randan Imqaddes, nitkellmu dwar l-innu *Stabat Mater Dolorosa* li jitkanta f'dan iż-żmien tas-sena b'tifħir u glorja lill-Verġni Mqaddsa Marija Addolorata. Dan l-innu nkiteb fis-seklu tlettax u huwa attribwit lill-Franġiskan Jacopone da Todi u Innoċenz III. Matul is-sena l-Knisja tiċċelebra żewġ festi f'ġieħ id-Duluri ta' Ommna Marija Santissma: l-ewwel waħda hija festa ta' devozzjoni li niċċelebraw fil-jum tal-Ġimgħa qabel Ħadd il-Palm, filwaqt li t-tieni waħda hija l-festa propja li taħbat fil-15 ta' Settembru - fl-ottava tal-festa tat-Twelid tal-Verġni Marija u l-għada tal-festa tal-Eżaltazzjoni tas-Salib Imqaddes.

Jeżistu diversi kompożizzjonijiet mużikali fuq it-test ta' dan l-innu li jingħad jew jitkanta bħala sekwenza qabel il-versett tal-Hallelujah fil-Liturġija tal-Kelma ta' din it-tifkira obbligatorja. Xi kompożituri li kitbu l mużika għal dan l-innu huma Josquin des Prez, Giovanni Pierluigi da Palestrina, Giovanni Battista Pergolesi, Agostino Steffani, Giovanni Carlo Maria Clari, Emanuele d'Astorga, Winter, Raimondi, Vito, Lanza u Neukomm. Fis-seklu dsatax, Gioacchino Rossini kiteb l-arranġament mużikali tiegħu wara li kien irtira mill-kompożizzjoni tal-opri filwaqt li Antonin Dvorak kitbu meta kien għadu attiv fil-kompożizzjoni ta' mużika sekulari. Il-parti l-kbira tat-test użat huwa bil-Latin, iżda l-arranġamenti ta' Karol Szymanowski u Paul Bebenek huma bil-Pollakk.

F'dan l-artiklu ser nagħtu ħarsa lejn xi kompożizzjonijiet eżistenti ta' dan l-innu. L-ewwel *Stabat Mater* li nafu biha hija miktuba bin-notazzjoni Gregorjana u tinsab fil-*Liber Usualis* li huwa ġabra ta' innijiet liturġiċi miktuba b'dan l-istil. Xogħlijiet oħrajn huma:

- *Stabat Mater, Opus 58* (Antonin Dvorak) – din il-kompożizzjoni hija miktuba għal Kor b'erba' vuċijiet (SATB) bl-akkumpanjament mużikali ta' żewġ flawtijiet, tliet *oboes*, żewġ klarinetti, żewġ fagotti, erba' *horns*, żewġ kurunetti, tliet trumbuni, *tuba*, *timpani,* vjolini primi, vjolini sekondi, vjolas, vjolinċelli u kontrabaxxi. Dan ix-xogħol inkiteb fis-sena 1877 u ndaqq għall-ewwel darba fi Praga nhar it-23 ta' Diċembru 1880. Ġie ppubblikat għall-ewwel darba f'librett fl-1881. Dvorak iddedika din il-kompożizzjoni lis-Soċjeta` tal-Mużiċisti ta' Praga (Prager Tonkünstler Societät).
- *Stabat Mater* (Giovanni Pierluigi da Palestrina) – din hija biċċa xogħol mużikali miktuba fuq l-istil Rinaxximentali għal tmien vuċijiet SATB. Il-poeta Ġermaniż Tieck

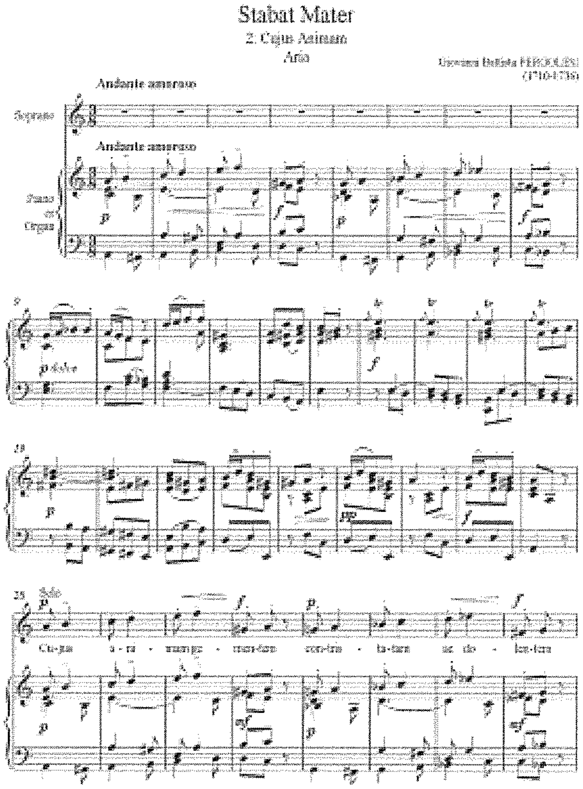

irrimarka li meta sema' din il-kompożizzjoni, huwa kellu jimsaħ id-dmugħ li qabiżlu minn għajnejh waqt il-frażi *Vidit suum dulcem natum*.

- *Stabat Mater* (Giov. Battista Pergolesi) – din hija kompożizzjoni miktuba fuq l-istil Barokk għal żewġ vuċijiet (soprani u kontralti) akkumpanjati mill-istrumenti tal-korda u *continuo*. Ix-xogħol huwa maqsum fi tnax-il sezzjoni.

- *Stabat Mater* (Gioacchino Rossini) – din il-kompożizzjoni hija miktuba għal solisti, kor b'erba' vuċijiet u orkestra. Ġiet miktuba fl-1842 fuq l-istil Romantiku u fiha għaxar sezzjonijiet.

- Il-kompożitur ċelebri Franz Schubert għandu żewġ kompożizzjonijiet fuq l-innu *Stabat Mater*, wieħed *Opus D. 175* u l-ieħor *Opus D. 383*. L-ewwel kompożizzjoni nkitbet bejn l-4 u s-6 ta' April 1815 fuq l-iskala mużikali *G Minor*. It-tieni waħda nkitbet fit-28 ta' Frar 1816 fuq l-iskala mużikali *F Minor*. Iż-żewġ xogħlijiet ġew ippubblikati għall-ewwel darba fl-1888 mil-librettista Friedrich Gottlieb Klopstock (1724-1803) u huma miktuba għal solisti, kor b'erba' vuċijiet, orgni u orkestra. Interessanti ngħidu li t-test tat-tieni kompożizzjoni huwa miktub bil-lingwa Ġermaniża – jiġifieri t-test oriġinali bil-Latin ġie tradott għall-Ġermaniż biex hekk Schubert seta' joħloq armonija mużikali fuq it-traduzzjoni tat-test.

- *Stabat Mater* (Lorenzo Perosi) – din hija kompożizzjoni miktuba fuq l-istil tal-bidu tas-seklu għoxrin u ppubblikata għall-ewwel darba fl-1906, ftit aktar minn mitt sena ilu. Hija mitkuba għal kor b'żewġ vuċijiet bl-akkumpanjament tal-orgni *ad libitum*.

- *Stabat Mater* (Joseph Haydn) – dan ix-xogħol ġie miktub fl-1767 u esegwit għall-ewwel darba fi Vjenna, l-Awstrija, nhar il-25 ta' Marzu 1768, solennita` tat-Tħabbira tal-Mulej. Ix-xogħol huwa maqsum fi tnax-il sezzjoni u miktub fuq l-iskala mużikali *G minor* bl-istil Klassiku. Ġie ppubblikat għall-ewwel darba fl-1782 (*vocal score*) u fl-1783 (*full score*). Dan l-innu huwa miktub għal erba' vuċijiet (SATB), żewġ *oboes*, żewġ *English horns*, strumenti tal-korda u orgni.

- *Stabat Mater* (Luigi Boccherini) – jeżistu żewġ verżjonijiet ta' din il-kompożizzjoni mużikali. It-tnejn huma maqsumin fi ħdax-il sezzjoni. L-ewwel verżjoni nkitbet fl-1781 għal sopran u strumenti tal-korda, filwaqt li t-tieni verżjoni nkitbet fl-1800 għal tliet

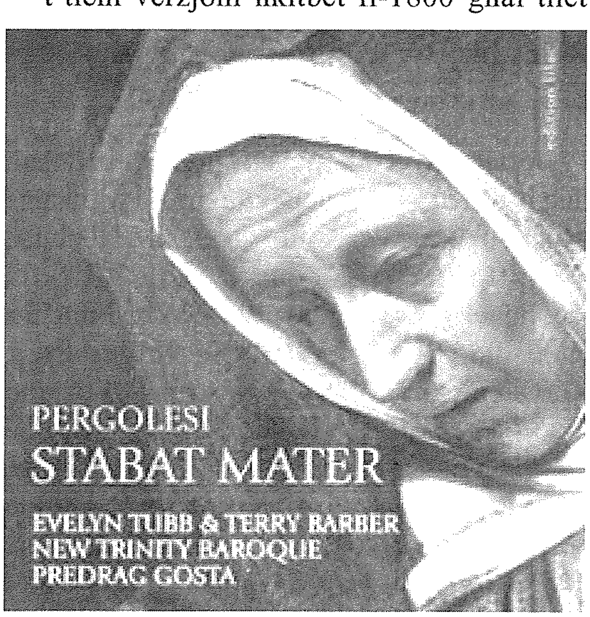

vuċijiet akkumpanjati mill-istrumenti tal-korda. Din il-verżjoni ġiet ippubblikata għall-ewwel darba fis-sena 1801.

- *Stabat Mater* (Matteo Falloni) – innu miktub fuq l-istil modern fl-1996. Huwa ndaqq għall-ewwel darba fis-17 ta' Marzu 1997. Din il-kompożizzjoni hija mmużikata għal kor maskili, vjolin, vjola, vjolinċell, kontrabaxx u orgni *ad libitum*.

- *Stabat Mater* (Giuseppe Verdi) – din hija kompożizzjoni miktuba bl-istil Romantiku u ppubblikata għall-ewwel darba fl-1898.

- *Stabat Mater* (William Hunt) – din il-kompożizzjoni ġiet ippubblikata għall-ewwel darba fl-1886, u hija maqsuma fi tnax-il sezzjoni b'dedika lil William Pole (1814-1900) u John Steiner (1840-1901). Din il-biċċa xogħol hija miktuba fuq l-istil tal-era Romantika għal erba' vuċijiet, orkestra u orgni jew pjanu.

- *Paraphrase on Rossini's Stabat Mater, Opus 89* (Smith Sydney) – miktuba fuq l-istil tal-era Romantika, ippubblikata għall-ewwel darba fl-1870 b'dedika lil Mrs Sharp (Darlington Hall). Il-kompożitur inqeda b'dan ix-xogħol biex jesponi s-sbuħija mużikali tal-pjanu b'passaġġi veloċi li jinkludu kuntrasti dinamiċi.

- *Méditation sur le Stabat Mater* (Alexandre Guilmant) – din hija kompożizzjoni miktuba fuq l-iskala mużikali *A Minor*, ippubblikata għall-ewwel darba fl-1886 b'dedika lil Monsieur le Comte P. Chandon de Briailles. L-istrumentatura hija orgni, żewġ *oboes*, żewġ klarinetti, żewġ fagotti, żewġ *horns*, vjolini primi, vjolini sekondi, vjola, vjolinċell u kontrabaxx.

Barra dawn il-kompożizzjonijiet ta' fama internazzjonali, huwa bix-xieraq li f'din ir-rubrika nsemmu xi mużiċisti Maltin li wkoll ħallewlna arranġamenti fuq l-innu *Stabat Mater*. Nixtieq insemmi lil Giuseppe Caruana u lis-Surmast Vincenzo Caruana Spiteri. L-ewwel wieħed tana *Stabat Mater* mill-isbaħ għal sopran u kor akkumpanjati mill-orgni. It-tieni wieħed, is-Surmast Vincenzo Caruana Spiteri, kien imwieled Ħal-Luqa, u għal diversi snin kien Surmast Direttur tal-*Għaqda Mużikali Sant'Andrija* tal-istess lokalita`. Dan is-surmast huwa msemmi għal bosta xogħlijiet mużikali li kiteb matul ħajtu. F'Jannar 1924, huwa rregala lis-Soċjeta` Mużikali *Sant'Andrija* l-innu *Stabat Mater Dolorosa* immużikat għall-istrumenti tal-banda u kor tat-tfal. Dan l-innu huwa ta' valur mużikali kbir u għadu ta' kull sena jindaqq fil-festi tal-Ġimgħa Mqaddsa. Dan is-surmast kellu rabtiet kbar mal parroċċa ta' Santa Margerita f' Ta' Sannat, Għawdex, li lilha rregala bosta xogħlijiet mużikali fosthom l-Antifona *Veni Sponsa Christi* li ta' kull sena għadha tiġi esegwita fil-jiem tal-festa titulari ta' Santa Margerita V.M. fir-raba' Ħadd ta' Lulju.

Kompożituri oħrajn li tawna arranġamenti mużikali mill-isbaħ tal-innu *Stabat Mater Dolorosa* huma John Browne, Marc-Antoine Charpentier, Antonio Vivaldi, Charles Villiers Stanford, Charles Gounod, Krzysztof Penderecki, Francis Poulenc, Alessandro Scarlatti (1724), Domenico Scarlatti (1715), Pedro de Escobar, Vladimir Martynov u Frank Ferko (1999).

Id-devozzjoni lejn il-Verġni Marija wieqfa ħdejn is-Salib tal-Mulej għandha għeruq mill-aktar sodi fil-Knisja Kattolika. Il-figura ta' Marija, Sultana tal-Martri, mhux biss hija figura predominanti fl-arti tal-pittura iżda wkoll ispirazzjoni kontinwa lill-mużiċisti li, matul il-medda tas-snin, tawna xogħlijiet mill-aqwa biex bihom ifaħħru permezz tal-istrumenti mużikali u tal-kant lil din l-Omm tas-Sema. ♦

Riferenzi:

(i) Pellegrino Santucci, *La Madonna nella Musica* (1983).

(ii) Charles Cooper, *The Seven Great Hymns of the Medieval Church* (1868).

(iii) Girolamo Abbos, Joseph Vella Bondin, *Stabat Mater, Volume 68* (2003).